

Íkast til kjakið um fullveldið

Oyðimarkargongdin

Í sambandi við orðaskiftið um fullveldið og ríkisrættarligu viðurskiptini millum Føroyar og Danmark í framtíðini hevur Jens Pauli Heinesen, rithøvundi, sent okkum grein í trimum pørtum, sum hann nevnrir »Íkast til kjakið um fullveldið«

1. partur

Fyri nøkrum fáum árum síðani kom ein unglingi til mín, uppstútur og forfardur, hann var akkurat komin úr Danmark. – Veitst tú hvat, segði hann, veitst tú, hvat danskarar kalla okkum. Nassireyvar, gud veit, nassireyvar, hvat dámar tær?

Tað er neyvnan heilt rætt, at danskarar yvirhøvur kalla okkum fyrri nassireyvar, men at ein hópur ger tað, er lítið at ivast í. Tað er ringt at seta tað á, men siga vit nakrir hundrad túsund, fara vit neyvnan skeiv.

At teir flestu eru líka glaðir og helst vilja sleppa av við okkum, at teir føla okkum sum eitt haft um beinini, sum ein kleppur og hava eina negativa kenslu móti okkum, man tíverri koma sannleikanum alt ov nær. Skulu vit siga, at helmingurin hevur eina slíka áskoðan, man tað ikki vera langt av leið, og tað er í grundini ikki ringt at skilja, tað høvdu vit vist eisini havt, um tað vóru vit, ið skuldu pungað út.

At vit hava givið hesum greinastubbum heitið Oyðimarkargongdin, er ikki av tilvild, og tað er júst tað, vit skulu royna at siga frá.

Søga sambandsins

Søga sambandsins er ein sorgarsøga, ein ósigursøga. Flokkurin kann hava vundið í atkvøðum, og kortini altíð tapt. Hetta verður rópt ein Pyrrhus-sigur.

At vinna og kortini tapa, tað ljóðar kanska paradoksalt, men latið okkum siggja.

Skulu vit taka málspurningin fyrst? Ja, hví ikki, hóast hann er viðgjørdur so ofta, at tú mestsum fært sjóverk av honum, men hann er so tengdur upp í sambandsins sorgarsøgu, at vit sleppa ikkiuttan um hann.

»Vi føler os som danske«. Hesi tiltiknu orð vórðu søgd av einum av sambandsins tingmonnum, og hvat kunnu vit so vænta av einum tilíkkum manni. Hann talaði bara á danskum í tinginum, kanska tí hann helt, at móðurmálið var ikki nóg fínt, vit vita tað ikki, men okkurt soverðið man tað hava verið. Maðurin var Oliver Effersøe.

Ein annar sambandsmaður byrjaði sum sjálvstýrismaður, og brúkti tá eitt sera gott mál, men í somu løtu hann fór upp í sambandsflokkin, var einki fantísi á málinum, tað var meira danskt føriskt. Hví? Ja, tað er ilt at siga. Tað er líkt til, at hann gjørdi tað bara fyrri at ræða, sáa ómegd, arga og ósa sjálvstýrisfólk upp. Politikarin var Andras Samuelsen.

(Vit kundu skoytt uppi her, at neyvnan nakrantíð hevur nakar føriskur politiskur flokkur brúkt eina so ljóta agitation sum sambandsflokkin fyrstu ár av lívi sínum).

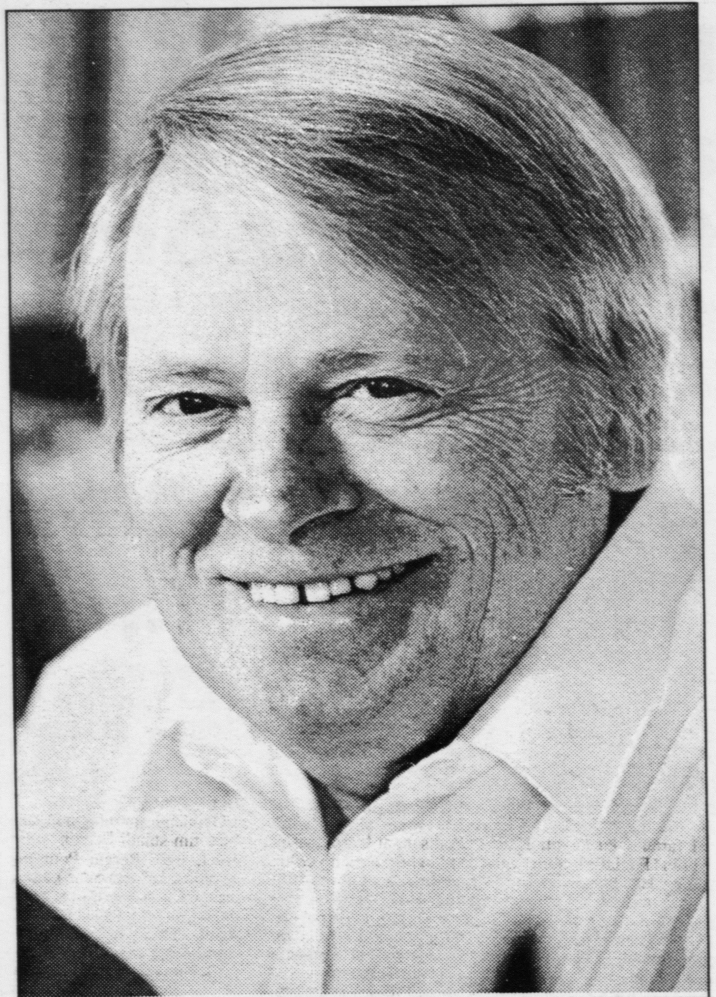
Sambandsfólk arbeiddu sum í dýrastu neyð móti at móðurmálið skuldi vinna fram í skúla, kirkju, á tingi, sum rættarmál osfr. Niðurlagið var, at vit fóru ongantíð at vera før fyrri ella fáa ráð til at fáa føriskar skúlabøkur, vit

fóru ongantíð at kunna skapa okkara egna litteratur, vit megnuðu tað ikki, dugdu ikki tíðansheldur orkaða tað. Nær fóru vit at fáa okkara egna sálmaðók? Ella okkara egna bíbliu? (Í dag hava vit tvær týðingar av halgubók). Í staðin fyrri at bretta upp um armar og fara til verka, kvaldu teir sakina í ómegd og berum mistreystisgrenji, til danskur ministari skar ígjøgnum og sá til, at mál okkara fekk ein vissan heimarrætt.

Man tað vera nakað sambandsfólk í dag, sum ikki elskar sitt móðurmál og er stolt av okkara sálmaðókum, okkara skúlabókum og okkara bómentum. Í dag tosa sambandsfólk sera gott føriskt á tingi t.d., ja, summi vanda sær enn tá betur um okkara mál enn okkurt sjálvstýrisfólk.

Við øðrum orðum: í málspurninginum tapti sambandið so ruddiliga. Men hví so alla hesa mótsøðu, hví so alt hetta rókisið, ið hevur darvað so ómetaliga og hevur verið til so stóran ampa í staðin fyrri at bretta upp um armar og hjálpa til? Er slíkt realistiskt?

Á politiskum fundum, serliga fyrr, ikki so nógv nú, høvdu sambands politikkarar tað fyrri ikki at fara upp á pallin, fyrr enn sjálvstýrismenn høvdu havt orðið, og tá gjørdi teir tað næstan bara við tí í hyggju at gera gjøldur burtúr, at fáa fólk at flenna at tí, ið sagt varð, arga og ósa og ræða við ræðusøgum. Og hvat fingur teir burtúr úr tí, hvat

Jens Pauli Heinesen, rithøvundi, skrivar

vunnu teir?

Flaggið

Skulu vit tíma at nerta við flaggmálið. Ájú, heilt stutt, men aftur ein sorgarsøga, ella hvussu? Tey stríddust sum úlvur á skóg ímóti, at vit skuldu hava okkara egna flagg, til Bretland skar ígjøgnum. Man tað vera nakað sambandsfólk í dag, sum ikki hevur størstu virðing fyrri flagginum, tey eru enn tá farin at røða á flaggdegnum.

Eisini í hesum máli leið flokkurin sín vanliga ósigur.

Og hvussu var tað við heimastýrislógini? Føroyar vóru eitt danskt amt, og tað skuldu oyggjarnar halda fram við at vera í ævigar tíðir, men sambandið mátti byggja seg og tók við hesi lóg við sera ringum tannabiti. Í dag er líkt til, at tey elska hesa somu lóg, tey vilja ikki av við hana, sum stendur tað um lív. Sigur ella ósigur? Ja, hvat skulu vit siga?

Soleiðis kunnu vit taka eitt mál fyrri og annað eftir, sum sambandið setti seg ímóti við hond og fót, og sum teir seinni lögdu sín kærleika á. Onkur, sum er betri inni í okkara politisku søgu, er væl komin at halda fram. Her skulu vit bara nevna Útvarp Føroya.

Útvarpið

Hvat í harrans navni skuldu vit við eignum útvarpi, tað fóru vit aldri at vera før fyrri at røkja og reka, vit fóru aldri at fáa útbúgvandi fólk, og hvussu í allari víðastu verð skuldu vit nakrantíð fáa ráð til at hava egið útvarp.

Nei, tað einasta, ið vit skuldu gera, var at biðja danir styrkja Kalundborg sendaran, so hann hoyrdist betur, sjálvsagt átti Danmark at tikið sær av hesum. (Tað skal viðganga, at ein einsamallur fólkafloksmaður var við í hesum harkaliði). Men man tað vera nøkur sambandsfólk, sum í dag heldur við hava Kalund-

borg enn Útvarp Føroya? Var tað realistiskt?

Hvussu tað var við Sjóntvarpi Føroya dugir undirritaði ikki at siga, tað dugir kanska onkur annar. Men so mikið dugir hann at siga, at tá ið sjónvarpið (ella »fjernsynið« sum nógv enn tann dag í dag siga) droppaði tað danska aktuelt, og setti nakað so marghátligt í staðin fyrri sum »Dagur og vika«, vóru sambandsfólk heilt trillrund av øði. Vit fóru aldri í verðini at gera nakað so gott sum dansku sendingina. Hvør í dag vil av við Dag og viku? Og gevur hon nakað teimum útlandsku eftir? Ikki ein tumma.

Δ